

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Forskrevet

Citation: Drachmann, Holger: "Forskrevet", i Drachmann, Holger: *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 647. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-drachmann14valshoot-idm140708758669824.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Forskrevet

Udtalt dansk er romanen også i sin topografi. Medens dannelsesrejsen til europæiske hovedstæder har en betydelig plads i Drachmanns foregående storroman *Med den brede Pensel* (1887), er udlandet i *Forskr.* reduceret til Gerhards og Annettes turist- og rekreationsophold, først med Annettes forældre i det frivole Paris (mod slutningen af 1.II), siden hen i det karske og friske østrigske, inklusive Bøhmen, Kärnten og Wien (1.III.3). Drachmanns anti-galliske indstilling modsvarer altså af sympatien for det østrigsk-germanske; andetsteds har han vist sin sympati for de nabo-germanske nederlændere og flamlændere; alene den nordgermanske *Preussentum* kunne han endnu ikke fordøje - 1864 i erindring. Det synes også at være et (prøjerkejerligt) tysk angreb på København, slutvisionen handler om. - Her og i det flg. ser vi bort fra scenerierne i de indlæg, hvori Ulf fortæller om fortidige oplevelser (1.I.12 fra Sydtyskland; og udtaget fra 1.I.14 - jf. Tillæg - bl.a. om hans ungdomsforskelse på Bornholm).

Romanens lokaliteter er altså overvejende danske, og inden 648 for denne begrænsning er de yderligere snævre. Stort set er der kun tale om to områder: dels København og omegn, især vestpå; dels den uspecificerede købstad ved vandet, i bd. 2, tilsyneladende nærmest på Lolland-Falster (i virkeligheden nok bygget på digterens fortrolighed med Helsingør).

Købstadsbilledet er ikke meget udførligt, heller ikke i »revolutionsskildringen« i 2.III.11, hvor næsten hele persongalleriet noget kunstigt - à la enden på en Dickensroman - er kaldt sammen af romanforfatteren. Det vigtigste miljø i købstaden er »Invalidehotellet«, der næppe fremtræder særlig egnesspecifikt.

Mere ejendommelig er den københavnske topografi, der bruges i romanen. Først må vi indskyde en historisk bemærkning til en speciel provokation i bogen:

Københavns voldsomme vækst i sidste halvdel af 1800-tallet (indbyggerantallet fordobledes mellem 1860 og 1890) gav anledning til, at kommunen prøvede at regulere og forbedre de sanitære forhold. WC var for så vidt kendt i Danmark siden midten af århundredet, men en systematisk udbredelse af vandklosetsystemet modvirkedes længe, ikke mindst af manglende udbygning af kloaknettet, så at forureningen kunne føres ud i Øresund; i øvrigt fandtes konkurrerende teknikker til bortskaffelse af byens latrin. I romanens spilletid, og da den udkom, var diskussionen om wcsystemets indførelse ingenlunde afsluttet. Først i 1893-94 blev der givet tilladelse til at installere vandklosetter i de bydele, der havde nye kloakudløb, og endnu 1907, da der fandtes 32.000 wc'er i hovedstaden, var antallet af latrintønder ikke mindre. - Til forskel fra Victor Hugos interesse for kloakkerne i romanen *De elendige* (1862), har affaldsspørgsmålet i *Forskr.* kun betydning som Ulfs og Gerhards provokation af selskabet - og måske sindbilledligt.

I romanens københavnske topografi er der - navnlig i begyndelsen - konfrontationer af det nye grunderkøbenhavnske med det gamle bybillede fra Gerhards barndom eller endnu tidligere. Der er - mest, men ikke kun, i bd. 2 - antydninger af det nye triste København med brokvarterernes kaserner på Vesterbro og Gerhards hummer på vej til Nørrebro. Og der er enkelte spadsereture (fra teateret) i den centrale by. Men ellers er det 649 by -*udkanterne*, romanen gør mest brug af: Tidligt og mere sporadisk senere i romanen er det Langelinjepromenaden og det indenfor liggende: Bredgadekvarteret med bourgeoisie's (Annettefamiliens) boliger, Østerbro for de lidt yngre (fru Funch og Annette i begyndelsen). Men især er det jo Frederiksberg med de vigtige romanskuepladser »Elysium« og Frederiksberg Have, udfaldsretningen ad Roskildevej eller retningen indad gennem Gl. Kongevejskvarteret, der leverer scene til begivenhederne. Om Gl. Kongevejskvarteret handlede det udeladte tekststykke »Intermezzo«, der havde haft plads som optakt til 1.I.7, se Tillæg.

Man færdes mest til fods, evt. med droske eller (hestetrukken) spovogn, ved de dramatiske rejseanledninger med damptog. De miljøer, hvor hovedpersonen får sin gang i hovedstaden, er *mødesteder*. Det gælder i et vist omfang endda Gerhards atelier i bd. 1, hvor Ulf og pressevenner kan indfinde sig. Det gælder selvsagt særlig de offentlige steder. I mere fremskudt række for tidsskildringen har vi straks i 1.I *kafeen* over for teateret; kafeen er et sted, hvor hovedstadens intellektuelle, politiske og kommercielle herrer kommer; og vi har *Langelinjepromenaden*, hvor der desuden træffes damer. Adskillelse imellem og mødemulighed for de to køn er et interessant topografisk forhold i en kærlighedsroman! Det intimeste mødested er naturligvis Ediths havehus et sted mellem Frederiksberg Allé og Gl. Kongevej. Men blandt de offentlige er to institutioner af særlig betydning i romanen. Det er *Det Kgl. Teater* og *Elysium*; som underholdningsanstalter er de beslægtede, men i kunstform, personale og publikum unægtelig polære.

Drachmann drømte en tid om at bringe de to slags scenekunst nærmere til hinanden, og han lader Gerhard forsøge det - ligesom han fablede om, at de politisk stridende Højre og Venstre kunne finde fællesskab. Men det førstnævnte bliver meget mere prominent i romanen end det politiske, i hvert fald i dets snævrere mening. Hvis man derimod lader det politiske strække sig ind i det kulturelle og kunstneriske, hænger tingene fortsat ret godt sammen. Drachmann sledes som flere danske og udenlandske kunstnere i tiden *mellem borger og bohème*. Det gjaldt i hans private liv, og det gjaldt i hans svingende parti-sympatier. Det 650 gælder også i denne roman polariteten i scenekunsten. Den er for øvrigt ikke altid nem at distingvere: den kgl. teaterdirektør er åbenbart lidt af en satyr, mens syngepigen Edith er så kulturelt og moralsk stræbsom som nogen guvernante. Scenekunsten i romanen bør da betragtes lidt nærmere.

